

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Εργασία για το πτυχιακό μάθημα I

Θέμα: Ο Chopin κατά τον Ρομαντισμό

Φοιτητής: Νικόλαος Ελευθεριάδης

Εξάμηνο: ΠΑΡΑΤΑΣΗ

Καθηγήτρια: Αναστασία Σιώπη

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία, ερευνά την επίδραση που είχε η περίοδος του Ρομαντισμού στον Chopin και αντίστροφα. Κύριος στόχος της εργασίας είναι να αναδειχτεί ο ρόλος του Chopin στην Ρομαντική περίοδο καθώς με αυτό τον τρόπο καθιερώθηκε ως ένας από τους μεγαλύτερους εκπροσώπους του ρομαντισμού στη μουσική, αλλά και ως ένας από τους μεγαλύτερους πιανίστες της εποχής του.

Κατά την διεκπεραίωση της εργασίας, κρίθηκε απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μία αναφορά στις λέξεις-κλειδιά της εργασίας, δηλαδή στον μουσικό Ρομαντισμό και τον συνθέτη Frederik Chopin. Εύλογα μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι η κάλυψη ολόκληρης της περιόδου δεν είναι εφικτή αλλά πραγματώθηκε με γνώμονα τον Chopin και την επιρροή που άσκησε, αλλά και του ασκήθηκε, με τις συνθέσεις του στην εν λόγω περίοδο.

Η παρούσα εργασία ξεκινά με την αναφορά μας στον Μουσικό Ρομαντισμό καθώς, όπως προαναφέρθηκε κρίνεται απαραίτητη η ανάλυση του ερωτήματος «*Τι είναι Ρομαντισμός*» καθώς αποτελεί την βάση στην οποία κινείται κανείς κατά τη μελέτη ενός τόσο σημαντικού συνθέτη όπως ο Chopin. Το ξεκίνημα, λοιπόν, της εργασίας αφιερώνει ένα μέρος όπου θα μπορέσουμε να «ορίσουμε» ή καλύτερα «οριοθετήσουμε» το κίνημα του Ρομαντισμού.

Υπό αυτή την οπτική, γίνεται αναφορά στις αιτίες που οδήγησαν στην εμφάνιση ή καλύτερα στη δημιουργία του ρομαντισμού, καθώς επίσης και στα χαρακτηριστικά του, ώστε ο αναγνώστης να μπορέσει να αντιληφθεί το εν λόγω κίνημα. Συνεχίζοντας, κρίθηκε απαραίτητο για να εμβαθύνουμε στο ζήτημα να γίνει αναφορά στα είδη της μουσικής που υπήρχαν. Με τον τρόπο αυτό εισαγόμαστε ευκολότερα και αντιλαμβανόμαστε καλύτερα τη σχέση που υπάρχει μεταξύ Chopin και Ρομαντισμού. Για τον ίδιο λόγο στο κεφάλαιο του κινήματος αναφερόμαστε και στα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνταν από τους συνθέτες, καθώς όπως ήδη γνωρίζουμε ο Chopin ήταν εκείνος που με τις δημιουργίες του εισήγαγε το πιάνο, ως απαραίτητο μουσικό όργανο, στα κονσέρτα του.

Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στις περιόδους που συναντάμε τον Ρομαντικό ρεύμα. Αυτές είναι τρεις:

- Πρώιμος Ρομαντισμός,
- Ακμή του Ρομαντισμού και
- Όψιμος Ρομαντισμός.

Η αναφορά αυτή, επίσης, κρίθηκε αναγκαία ώστε να μπορέσουμε να τοποθετήσουμε τον μεγάλο συνθέτη στην αντίστοιχη εποχή. Με τον τρόπο αυτό, γίνεται αντιληπτή στον αναγνώστη της εργασίας η περίοδος την οποία συναντάμε τον Chopin και παράλληλα η μεγάλη επιρροή που είχε και έλαβε, όμως, ο ίδιος.

Έχοντας θέσει το βασικό πλαίσιο του Ρομαντισμού, βρισκόμαστε στο σημείο όπου τοποθετούμε τη βιογραφία του μεγάλου συνθέτη, Frederik Chopin, στο επίκεντρο. Αυτό συμβαίνει καθώς το υπόβαθρο και οι εμπειρίες ζωής του, μας βοηθούν να αντιληφθούμε τον λόγο που με το εν λόγω κίνημα κατάφερε να ταυτιστεί και να εκφράσει τα συναισθήματά του. Επικεντρωνόμαστε για τον λόγο αυτό στην απογοήτευσή του για την μοίρα της Πολωνίας, καθώς η φιγούρα του δεν έπαψε να αντανakλά την καταγωγή του στα μάτια των κατοίκων του Παρισιού¹.

Μετά την απαραίτητη εισαγωγή, και πριν την καταγραφή ορισμένων από τα μεγαλύτερα και αξιομνημόνευτα έργα του συνθέτη αναφέρονται κάποιες από τις πιο χαρακτηριστικές εκφράσεις που ειπώθηκαν από τον ίδιο και οι οποίες μας σκιαγραφούν το συναισθηματικό υπόβαθρό του ανά τα χρόνια δημιουργίας.

Έπειτα, έχοντας τοποθετήσει μόνο τα πιο σημαντικά στοιχεία παραπάνω, φθάνουμε στην αναφορά του έργου του καλλιτέχνη, όπου εκεί οι αναφορές στα έργα του είναι εκτενής. Στο σημείο αυτό έγινε μία «τυπική», μετέπειτα αποδείχθηκε πολύ «βοηθητική», κατηγοριοποίηση, ώστε να συμπεριλάβει το εύρος των μουσικών «ειδών» επί των συνθέσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο χωρίστηκαν τα έργα σε είδη, τα οποία είναι τα εξής:

- Φολκλορικό και Χορευτικό στοιχείο, στο οποίο καταγράφονται τα παρακάτω είδη: Οι Μαζούρκες και Οι Πολωνέζες.
- Σκέρτσι, Πρελούδια και Φαντασία, όντας μικρότερα σε ποσότητα, κατηγοριοποιήθηκαν όλα μαζί, ώστε να μην κουράζει η ανάγνωση της εργασίας.

¹Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

- Σονάτες και Μπαλάντες, τοποθετήθηκαν στην ίδια «κατηγορία», καθώς πρόκειται για δύο πολύ ξεχωριστά είδη, στα οποία παρατηρήσαμε πολύ γνωστά έργα του δημιουργού.
- Τα Νυχτερινά, μία «κατηγορία» γεμάτη ονειρικές μελωδίες, η οποία δεν μπορούσε να συγχωνευτεί με άλλο από τα μουσικά είδη.
- Τα Βαλς, τα οποία τοποθετήθηκαν στο τέλος της αναφοράς του έργου, λόγω της διφορούμενης άποψης που είχε για αυτά ο καλλιτέχνης, αλλά και για το «μικρό» δείγμα που απέμεινε.

Έπειτα από μία, μάλλον, γρήγορη, αλλά εις βάθος αναφορά έργων με τον ελάχιστο δυνατό σχολιασμό, ώστε να μην αποπροσανατολιστεί ο αναγνώστης, καθώς είναι δύσκολο, έχοντας αναγνώσει τις κριτικές, αλλά και έχοντας έρθει σε επαφή ο γράφων με τα κομμάτια που καταγράφονται, να μην τυπωθεί κάποια υποκειμενική άποψη, καταλήγουμε στο τελικό κεφάλαιο, αυτό του Επίλογου, ο οποίος ενέχει και τα τρία συμπεράσματα στα οποία βρέθηκα αντιμέτωπος.

1) Ο μουσικός Ρομαντισμός

1. Θεωρητικό Πλαίσιο

Η Ευρώπη λίγο πριν την εκπνοή του 18^{ου} αιώνα, βρίσκεται σε ρυθμούς εκβιομηχάνισης καθώς η φεουδαρχία έχει διασπαστεί με αποτέλεσμα ραγδαίες εξελίξεις σε πολλαπλά επίπεδα (οικονομία, κοινωνία και πολιτισμός). Όπως σε κάθε μεταβατική περίοδο, παρατηρείται πτώση του βιοτικού επιπέδου μεγάλου μέρους του πληθυσμού. Όπως ήταν επόμενο η έκρηξη και η εξάπλωση διαφόρων επαναστατικών κινήσεων με κοινωνικά αιτήματα δεν άργησε να οδηγήσει στη διάδοση των ιδεών της ελευθερίας και της ισότητας. Ο Ρομαντισμός, λοιπόν, αποτελεί καλλιτεχνικό κίνημα που αναπτύχθηκε στη Δυτική Ευρώπη (αναπτύχθηκε αρχικά στην Μεγάλη Βρετανία και τη Γερμανία) και καταρχήν αποτέλεσε λογοτεχνικό ρεύμα το οποίο στη συνέχεια επεκτάθηκε τόσο στις εικαστικές τέχνες όσο και στο ζητούμενό μας, τη μουσική.

Εφόσον ακολούθησε την περίοδο του διαφωτισμού δεν μας ξενίζει το γεγονός ότι συνδέθηκε με τις ιδέες του Ζαν Ζακ Ρουσσώ. Κύριο χαρακτηριστικό του ρεύματος είναι η πρόκληση έντονων συγκινήσεων, δηλαδή επικεντρώνονται περισσότερο για το συναίσθημα παρά την άχρωμη λογική και τον στείρο ακαδημαϊσμό. Αντλεί τα θέματά του από τη σύγχρονη εποχή, αλλά στα εξωτικά θέματα δείχνει μια ιδιαίτερη αγάπη². Άλλα θέματα είναι το περιβάλλον, οι αγώνες των λαών, θέματα δουλείας αλλά και θέματα πάλης έναντι στα στοιχεία της φύσης το Μεσαίωνα. Καταλαβαίνει κανείς ότι μέσα από τα θέματα τα οποία απασχόλησαν τους εκφραστές του Ρομαντισμού γίνεται διακριτή η ηρωική, αλλά τόσο αδύναμη μορφή του καθένα από εμάς που μάχεται τους κινδύνους (κυριολεκτικά και μεταφορικά). Γενικότερα, η περίοδος αυτή επισφραγίζεται από περεταίρω αναφορές των εκφραστών της στην ελευθερία και την παιδεία. Δηλαδή, μπορεί να κατέκριναν την στείριότητα των προηγούμενων ετών, αλλά αυτό δεν απέκλειε την αναγκαιότητά τους. Ως εκφραστικό μέσο χρησιμοποιείται η βιαιότητα, η οποία βρίσκεται σε μεγάλη

² Ηλεκτρονική πηγή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/683/4523,20489/>

έκφανση και έκφραση καθώς προβάλλεται στην ενέργεια των κινήσεων προς ανθρώπους, ζώα, νερό, σύννεφα, κλπ.

Η κατηγοριοποίηση των γενικών χαρακτηριστικών που παρατηρούνται στο Ρομαντικό κίνημα μπορεί να γίνει σε έξι σημεία. Αρχικά, βάση του Ρομαντισμού, άρα και θεμελιώδες χαρακτηριστικό είναι το ιδεώδες της καλλιτεχνικής έκφρασης. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε ότι πρόκειται για το ρεύμα με την μεγαλύτερη έμφαση στην έκφραση του καλλιτέχνη. Ακολουθεί η αμφισβήτηση της κυριαρχίας της λογικής, καθώς όπως προαναφέραμε βασική ιδέα του κινήματος είναι η αλλαγή από το παλιό. Ακόμα, η συναισθηματική μετάπτωση του καλλιτέχνη αποτελεί χαρακτηριστικό, καθώς γίνεται δημοσίως η προβολή των ατομικών συναισθημάτων αυτού. Επιπρόσθετα, γίνονται αντιληπτές και άλλες προθέσεις του καλλιτέχνη καθώς το αίσθημα φυγής από την πραγματικότητα και η διάθεση για φαντασία και μύθο γίνονται εύκολα αντιληπτά από τον αναγνώστη ή ακροατή κάποιου έργου που υπάγεται στον ρομαντισμό. Εξέχουσα θέση κατέχει και η νοσταλγία για το παρελθόν, καθώς πρόκειται για την χαμένη αίγλη. Τέλος, διακρίνεται μια νέα αντίληψη για τον ρόλο που κατέχει ο καλλιτέχνης ως στοχαστής και συνάμα διανοούμενος.

Στοχεύοντας στο να εξερευνήσουμε μέσω της παρούσας εργασίας τον Ρομαντισμό ως μουσικό κίνημα που εμφανίστηκε τον 19^ο αιώνα και σφραγίστηκε από τον βασικό εκφραστή του Frederik Chopin, κρίνεται απαραίτητο να ορίσουμε αυτή την «τάση» του 19^{ου} αιώνα. Ρομαντική ονομάζεται η μουσική που εκφράζει τις επιθυμίες και τα αισθήματα με καινούριες τεχνικές όπως για παράδειγμα:

- Αλλοιωμένες συγχορδίες,
- Συνεχείς μετατροπίες (δηλαδή αλλαγή τονικού κέντρου ή κλίμακας),
- Πληθωρικότητα στην μελωδική έκφραση,
- Πειραματισμοί στις ενορχηστρώσεις (είναι πλέον γεμάτες ηχοχρώματα) και
- Πολυπληθείς ορχήστρες (από 40 με 50 εκτελεστές φθάνουμε σε 80 με 100)³.

³ Σημειώσεις της Ε. Λουκάκη για το μάθημα *Ιστορία της Μουσικής (Α' Λυκείου)*, σελ. 4.

Για πρώτη φορά, λοιπόν, οι μουσικοί δεν στοχεύουν στην απόδοση ενός ευχάριστου ακούσματος μελωδιών, οι οποίες ηχητικά συνδυάζονται «όμορφα», αλλά απασχολούνται με το ζήτημα της έκφρασης καταστάσεων.⁴ Κυρίαρχο στοιχείο του Ρομαντικού κινήματος είναι η έντονη στροφή στο συναίσθημα και η ανάγκη της απελευθέρωσής του. Ωστόσο, καθώς η έννοια του έθνους γίνεται πλέον πιο συνειδητή, ο λαός κατευθύνεται στα μουσικά χαρακτηριστικά της λαϊκής μουσικής και ως αποτέλεσμα δημιουργούνται Εθνικές Σχολές μουσικής. Πλέον στην καλλιτεχνική δημιουργία προστίθεται η αστική τάξη (της οποίας η δύναμη είναι εξέχουσα) και αυτή η ανάμειξη φέρει ως αποτέλεσμα την αύξηση του κοινού σε μουσικές εκδηλώσεις της εποχής. Κατά συνέπεια, παρατηρούνται μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών αλλά και πολυπληθή ορχηστρικά σύνολα ώστε να καλύπτονται και οι όποιες «απαιτήσεις» του ακροατηρίου.

2. Σημαντικά Μουσικά Είδη & Όργανα

I. Μουσικά Είδη

Όταν αναφερόμαστε σε ένα μουσικό είδος, τότε κάνουμε λόγο σε μία σύμβαση η οποία αναφέρεται στην περιγραφή, καταγραφή και ταξινόμηση είτε μουσικών ή συνθετών είτε γενικότερα έργων μουσικής. Το ύφος, η τεχνοτροπία, η σύνθεση των συνόλων που εκτελούν το έργο και λοιπά είναι κάποια από τα στοιχεία που καθορίζουν ένα είδος μουσικής. Παρακάτω καταγράφονται τα είδη που υπήρξαν κατά τον Ρομαντισμό με τους κύριους εκφραστές τους.

- Όπερα: σε Γερμανία και Ιταλία τα θέματα είναι παραμύθια και η ζωή στην αστική τάξη αντίστοιχα με κύριους εκφραστές τους Βάγκνερ και Πουτσίνι.
- Οπερέτα: Πρόκειται για ένα πιο «εύπεπτο» είδος όπερας το οποίο εμφανίζεται την εποχή του ρομαντισμού στην Γαλλία και έπειτα στην Αυστρία. Θέματα αποτελούν οι ερωτικές ιστορίες που παρά τα «κωμικά βάσανα» τελειώνουν ευχάριστα. Κύριοι εκφραστές: Όφενμπαχ και Στράους.

⁴ Σημειώσεις της *Ε. Λουκάκη για το μάθημα Ιστορία της Μουσικής (Α' Λυκείου)*, σελ. 4.

- Συμφωνία: Οι συνθέτες δεν σταματούν την ενασχόληση με το είδος της συμφωνίας. Σημαντικές συμφωνίες γράφουν οι: Μπραμς, Σούμπερτ, Σούμαν, Τσαϊκόφσκι και Μάλερ.
- Συμφωνικό Ποίημα: Πρόκειται για ένα νέο είδος που συνδέεται με κάποια εξωμουσική ιδέα. Σημαντικά έργα γράφονται από τους: Στράους, Μουσόργκιγκι και Σιμπέλιους.
- Προγραμματική Μουσική: Για άλλη μια φορά πρόκειται για μουσική με εξωμουσική ιδέα, αυτή τη φορά όμως με πιο περιγραφική διάθεση. Τα χαρακτηριστικά ηχοχρώματα των οργάνων χρησιμοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει συμβολικότητα. (π.χ. χάλκινα > κυνήγι). Οι Σμέτανα και Μουσόργκιγκι είναι οι κύριοι εκπρόσωποι.
- Κονσέρτο: Εδώ συναντάμε έργα κυρίως για βιολί (αλλά και για πιάνο) και ορχήστρα. Σε αυτό το είδος γίνεται φανερή η περίοδος του ρομαντισμού και τα χαρακτηριστικά της. Σημαντικά έργα προέρχονται από τους: Γρηγκ, Σούμαν, Τσαϊκόφσκι και τον συνθέτη που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία, Chopin.

II. Μουσικά Όργανα

Αξίζει να πραγματοποιηθεί μια ιδιαίτερη μνεία στα μουσικά όργανα που «μαγνήτισαν» τους συνθέτες και μουσικούς της εποχής. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο του κινήματος του Ρομαντισμού τελειοποιούνται τεχνικά το πιάνο και τα πνευστά. Η χρήση τους γίνεται λόγω της ικανότητάς τους να παράξουν περισσότερους φθόγγους αλλά και επειδή δίνεται η δυνατότητα παραγωγής μιας πιο διαφοροποιημένης δυναμικής (κατά την Ουρ. Βρυζάκη, μουσικό και καθηγήτρια του μαθήματος Ιστορία της Μουσικής).

Ακόμα, γίνεται χρήση περισσότερων κρουστών ώστε να πραγματοποιηθούν κάποια ορχηστρικά εφέ τα οποία κρίνονται κατάλληλα να διατηρήσουν τον προγραμματικό χαρακτήρα της μουσικής.

III. Περίοδοι Ρομαντισμού στη Μουσική

Σαν ένα συμπληρωματικό υποκεφάλαιο για το υποκεφάλαιο I (για τα Μουσικά Είδη) θα λειτουργήσει το εν λόγω μέρος της εργασίας. Όπως προαναφέρθηκε ο Ρομαντισμός έκανε την εμφάνισή του κατά το πέρας του 18^{ου} αιώνα καθώς προκλήθηκαν αλλαγές στον Ευρωπαϊκό κόσμο⁵. Κατ' αυτόν τον τρόπο, φθάνουμε στην αρχή αυτής της νέας μουσικής «φάσης» η οποία εμπεριέχει κάποιους από τους γνωστότερους συνθέτες στις μέρες μας. Η Ευρώπη λοιπόν εκφράζεται μέσα από τις μεγαλύτερες συνθέσεις ανά τα χρόνια που ο Ρομαντισμός απασχολεί τη μουσική, την κοινωνία και τη λογοτεχνία, αφήνοντας σε εμάς ονειρικές μουσικές⁶, γεμάτες συναίσθημα και, κυρίως, την αντανάκλαση της σύγχρονης ζωής και κοινωνίας.

- Πρώιμος Ρομαντισμός (1800-1830)

Στη Γερμανία ο Βέμπερ συνθέτει την πρώτη ρομαντική όπερα με τίτλο «Ο ελεύθερος σκοπευτής» και συνάμα δημιουργούνται από τον Μπετόβεν τα όψιμα έργα, ενώ στην Αυστρία ο Σούμπερτ συνθέτει τα τραγούδια του.

- Ακμή του Ρομαντισμού (1830-1850)

Καθώς έχει συμβεί η Γαλλική Επανάσταση, η οποία προάγει τις ιδέες και τις αντιλήψεις του Ρομαντισμού, εύλογα καταλαβαίνουμε τον λόγο που η ακμή του κινήματος πραγματώνεται στην Γαλλία. Πιο συγκεκριμένα, στο Παρίσι ο Μπερλιόζ δημιουργεί ένα είδος περιγραφικής μουσικής με τίτλο «Φανταστική Συμφωνία». Επίσης, στο Παρίσι, ο Γαλλοπολωνός συνθέτης Chopin, εδραιώνεται ως ένας από τους σημαντικούς ποιητές του πιάνου της περιόδου και καταφέρνει να δημιουργήσει αξιομνημόνευτα μουσικά έργα με την λυρική μαγεία που εμπεριέχει στη μουσική του. Νοτιότερα, στην Ιταλία ο βιολιστής και συνθέτης Παγκανίνι, αλλά και ο πιανίστας-συνθέτης Λιστ από την Αυστρία- Ουγγαρία, αποτελούν «φαινόμενο» για τους ακροατές τους λόγω της δεξιοτεχνίας τους. Η ρομαντική όπερα βρίσκει τον εκφραστή

⁵ Löwy, M. - Sayre, R.: *Εξέγερση και μελαγχολία. Ο ρομαντισμός στους αντίποδες της νεοτερικότητας*. Μετάφρ. Δ. Καββαδία. "Εναλλακτικές Εκδόσεις", Αθ. 1999.

⁶ Meyer H. Abrams, 1971. *The Mirror and the Lamp : Romantic Theory and the Critical Tradition* (Oxford University press).

της στη μορφή του Ντονιτσέττι στην Ιταλία, ενώ ο Μπελλίνι ασχολείται με το παραδοσιακό μπελκάντο (από το ιταλικό «bel canto», που μεταφράζεται στα ελληνικά ως ωραίο τραγούδι) και ο Βέντι παρασύρει το κοινό με την Όπερα Ναμπούκο η οποία κατακλύζεται από νοήματα. Στη Γερμανία, η ρομαντική ποιητική μουσική κάνει την εμφάνισή της με τον Σούμαν ενώ ο Μέντελσον εκφράζει τον ρομαντικό κλασικισμό. Μεγαλύτερος εκπρόσωπος της γερμανικής όπερας παραμένει ο Βάγκνερ ο οποίος μαγεύει το κοινό της Γερμανίας με τις συνθέσεις του.

- Όψιμος Ρομαντισμός (1850-1890)

Ο Λιστ συνεχίζει τις συνθέσεις των συμφωνικών ποιημάτων σε προγραμματική μουσική ενώ ο Βάγκνερ συνθέτει με στόχο τη συνέχεια της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας. Στη Γερμανία ο Μπρουχ συγκλονίζει με το κονσέρτο του για βιολί. Η Ρωσία με εκφραστή του κινήματος τον Τσαϊκόφσκι και η Αγγλία με τον Έλγκαρ μένουν στην ιστορία. Παράλληλα στο Παρίσι έχουμε άνθιση της όπερας από τους: Γκουνώ, Σαιν Σανς αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες με άλλα μουσικά είδη από τους: Φρανκ (Βέλγιο), Βρούκνερ (Αυστρία) και Μπραμς (Γερμανία).

B. Frederik Chopin (1810-1849)

I. Εισαγωγικά Λόγια⁷

Ο Πολωνός γαλλικής καταγωγής συνθέτης και πιανίστας γεννήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 1810 σε περιοχή 50χλμ δυτικά της Βαρσοβίας (στη Ζελάζοβα Βόλα) και πέθανε 39 χρόνια αργότερα στις 17 Οκτωβρίου στο Παρίσι, όπου έζησε και δημιούργησε⁸. Ήταν το δεύτερο από τέσσερα παιδιά της οικογένειάς του, το μοναδικό αγόρι και άνθρωπος με ενδιαφέρουσα ιστορία για τη βάπτισή του, καθώς λέγεται ότι έλαβε τα ονόματα Φρίντερικ (προς τιμή του εργοδότη του πατέρα του, κόμη Σκάρμπεκ) και Φράντσεισεκ (προς τιμή του παππού του, ο οποίος ονομαζόταν στα γαλλικά Φρανσουά). Κατά τη μετακόμιση στο Παρίσι αποφάσισε να υιοθετήσει την γαλλική εκδοχή του ονοματεπωνύμου του, με το οποίο και έγινε παγκοσμίως γνωστός.⁹

Η πρώτη του σύνθεση γράφτηκε σε ηλικία μόλις οκτώ ετών δίνοντας παράλληλα και το πρώτο του κονσέρτο στη Βαρσοβία, όπου και διέμενε με την οικογένειά του¹⁰. Μεγαλώνοντας σπούδασε αρμονία και αντίστιξη κοντά στον Άγγλο Elsner. Η μουσική του μόρφωση ολοκληρώθηκε στο ωδείο της Βαρσοβίας, ενώ το 1826 αποφοίτησε από το λύκειο.

1829: Ταξιδεύει στη Βιέννη και δίνει δύο κονσέρτα, τα οποία ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις του κοινού, του οποίου η μουσική παιδεία βασίζεται στους Μότσαρτ και Μπετόβεν. Τα έργα που έπαιξε ήταν τα: «Παραλλαγές στο La ci darem του Μότσαρτ» και το «Ρόντο αλά Κρακόβιακ». Παράλληλα ο Elsner καταγράφει:

⁷ Γεώργιος Δρόσος, *Φρειδερίκος Chopin: Η ζωή, το έργο, η εποχή του*, εκδ. Αφοι Ζαχαρόπουλοι 1999.

⁸ Ηλεκτρονικό Αρχείο: <http://www.sansimera.gr/biographies/403/236>

⁹ Ηλεκτρονική Πηγή: <http://www.sansimera.gr/biographies/403/236>

¹⁰ Ηλεκτρονική Πηγή: <http://www.sansimera.gr/biographies/403/236>

«Φρειδερίκος Chopin, σπουδαστής του τρίτου έτους. Ικανότητες εκπληκτικές, μουσική μεγαλοφυΐα. Ανοίγει νέα εποχή στη μουσική για πιάνο, τόσο με τη σπουδαία τεχνική στην ερμηνεία, όσο και με τις συνθέσεις του».¹¹

1830: Μετακομίζει στο Παρίσι. Η νοσταλγία του για την πατρίδα, που δεν επισκέφθηκε έκτοτε τον ακολουθεί μέχρι τον θάνατο, αποτυπωμένη σε όλα του τα έργα. Επισκέπτεται ξανά τη Βιέννη και μαγεύει το κοινό με τα δικά του, αυτή τη φορά, έργα.

1832: Δίνει το πρώτο του κονσέρτο στην αίθουσα Πλεγιέλ, ερμηνεύοντας και το έργο του «Κονσέρτο για Πιάνο».

1838: Επισκέπτεται με την Γεωργία Σάνδη το Λονδίνο και τις Βαλεαρίδες.

1847: Απομακρύνεται από την Σάνδη και επιδεινώνεται η ασθένειά του (έπασχε από φυματίωση).

1848: Δίνει τα τελευταία του κονσέρτα σε Παρίσι και Σκωτία.

II. Κλασικές Φράσεις¹²

~ Τίποτα δεν προξενεί μεγαλύτερη απέχθεια από τη μουσική χωρίς κρυφό νόημα. ~

~ Λεν είχα την πρόθεση να παίζω δημόσια... τα πλήθη με τρομοκρατούν, η ανάσα τους μου προξενεί ασφυξία, τα βλέμματα τους με απολιθώνουν' τα παράξενα πρόσωπα τους με βυθίζουν στη σύγχυση.

~ Πόσο αντιπαθής είναι αυτή η Ζωρζ Σαντ! Είναι πράγματι γυναίκα; Τείνω να το αμφισβητήσω· (μετά την πρώτη του συνάντηση με τη Ζωρζ Σαντ).

~Ο πρώτος είπε ότι επρόκειτο να πεθάνω, ο δεύτερος ότι ξεψυχούσα και ο τρίτος ότι ήμουν ήδη νεκρός (ο Σοπέν για την ανικανότητα των γιατρών στη Μαγιόρκα, το 1839).

¹¹ Ηλεκτρονική Πηγή: <http://www.sansimera.gr/biographies/403/236>

¹² «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/3.

III. Μουσικό Έργο

Η τέχνη του Chopin, λόγω των επιλογών που πραγματοποίησε στον τομέα του κοινού του, κρίθηκε από πολλούς ελιτιστική. Ο λόγος για τον οποίο συνέβη αυτό ήταν, ότι ως επί το πλείστον ερμήνευε τα έργα του σε καλλιτεχνικά σαλόνια.¹³ Κάθε φορά που ο μεγάλος συνθέτης παρουσίαζε κάποιο από τα αριστουργήματά του, χάριζε στους ακροατές του μία αίσθηση άνεσης και κομψότητας. Αυτό συνέβαινε λόγω της εξαιρετικής εκτελεστικής του ικανότητας αλλά και λόγω των δεξιοτεχνικών του συνθέσεων.¹⁴ Εξάλλου, για τον Chopin, ως πιανίστα, έχει γραφεί ότι:

*«κατόρθωσε να κατακτήσει τη μέγιστη δυνατή αναγνώριση με τις ελάχιστες δυνατές δημόσιες εμφανίσεις: λίγο περισσότερες από τριάντα σε ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής του».*¹⁵

Δεδομένων των παραπάνω, ο Chopin, διαμορφώθηκε ως καλλιτέχνης μετά την άρνησή του να κάνει καριέρα σολίστα και, κατά συνέπεια, διαμόρφωσε το καλλιτεχνικό του έργο με βάση την εσωστρέφεια, την απόδοση των λεπτών ηχητικών αποχρώσεων, την λιτή και ευσύνοπτη έκφραση και τέλος αρνήθηκε τη χρήση μεγαλόσχημων χειρονομιών.¹⁶ Ακόμα, το γεγονός ότι δεν ήταν γνήσιος Παριζιάνος, καθώς και πολλοί άλλοι συνθέτες της εποχής, οι οποίοι ζούσαν στο Παρίσι, έκανε τον Chopin να προσπαθεί να δώσει πρωτότυπα έργα, προβάλλοντας την καταγωγή του. Για τον λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκαν μελωδικορυθμικά στοιχεία από την λαϊκή μουσική της Πολωνίας, και αποτέλεσε την βαθύτερη ψυχή της Πολωνίας στα μάτια των Γάλλων.¹⁷ Με τον τρόπο αυτό φτάνουμε στα σημαντικότερα μουσικά είδη, με τα οποία εκφράστηκε ο μεγάλος μουσικός. Αυτά είναι:

- Φολκλορικό και Χορευτικό στοιχείο:
Οι Μαζούρκες,
Οι Πολωνέζες.

¹³ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

¹⁴ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

¹⁵ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317235>

¹⁶ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317235>

¹⁷ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317235>

- Σκέρτσι, Πρελούδια και Φαντασία.
- Σονάτες και Μπαλάντες.
- Οι νοκτούρνες και
- Τα Βαλς.

Ο Schumann έχει δηλώσει ότι για εκείνον ο Chopin είναι «ο πιο χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της ποιητικής μουσικής» και ο Heine θεωρούσε πως πρόκειται για έναν «ποιητή στην ψυχή, που εκφράζεται με μουσική».¹⁸ Από την άλλη ο Chopin, αρνούνταν οποιαδήποτε σύνδεση της μουσικής του με συγκεκριμένα λογοτεχνικά κείμενα και αυτό τον οδηγεί στο να αποφεύγει να δίνει ποιητικούς τίτλους στα έργα του. Για τον ίδιο, οι συνθέσεις του αποτελούν έργα «απόλυτης μουσικής»¹⁹, χωρίς να έχουν συγκεκριμένο θεματικό υπόβαθρο και θεωρεί ότι την κατευθυντήρια οδό αυτή την έχει λάβει από τον δάσκαλο J. S. Bach. Χαρακτηριστικό αυτής της στάσης του συνθέτη αποτελεί η δυσaráσκεια του τελευταίου, όταν «για τις απαιτήσεις του κοινού και την προώθηση των πωλήσεων»²⁰ ο εκδότης του Chr. Wessel, στο Λονδίνο, πρόσθεσε αυθαίρετα τίτλους.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να αναλύσουμε τα είδη που «στιγμάτισαν» τον δημιουργό:

- Φολκλόρ:

Τα δύο είδη που αντανakλούν το ενδιαφέρον του συνθέτη για τις αγωνίες του μαστιζόμενου τότε πολωνικού έθνους είναι οι μαζούρκες και οι πολωνέζες. Ασχολήθηκε και με τα δύο αυτά είδη σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, αλλά προσπάθησε να μην χρησιμοποιεί αυτούσια παραδοσιακά μουσικά θέματα. Αυτό, γίνεται εύκολα αντιληπτό καθώς δεν υπάρχει πιστή αναπαραγωγή του πρωτογενούς

¹⁸ Αλεξάνδρα Γουλάκη- Βουτυρά «Chopin, Delacroix και Άμλετ», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.55.

¹⁹ Αλεξάνδρα Γουλάκη- Βουτυρά «Chopin, Delacroix και Άμλετ», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.55.

²⁰ Γεώργιος Ν. Δρόσος, *Φρειδερίκος Σοπέν. Η ζωή, το έργο, η εποχή του*, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1999, σελ.299 και Tadeusz A. Zielinski, Chopin. Sein Leben, sein Werk, seine Zeit, Schott, Mainz, 2008 (α' εκδ. 1993, στα πολωνικά), σελ. 442.

υλικού των γεγονότων.²¹ Ακόμα και σε αυτή του τη συνθετική ενασχόληση προσπαθεί να αναδημιουργήσει, αφήνοντας τη φαντασία²² του ελεύθερη να δημιουργήσει έργα που το πνεύμα και το χρώμα της Πολωνίας θα είναι υπαρκτό και ξεκάθαρο.

Ο Chopin χρησιμοποιεί τους τρεις χορούς στους οποίους υποδιαιρείται η παραδοσιακή μαζούρκα. Αυτοί είναι οι εξής²³:

- Ο αργός kujawiak,
- Ο ζωηρότερος mazur και
- Ο γρήγορος oberek ή obertas.

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, μία μαζούρκα κατά τον Σοπέν, αποτελείται από ένα συνδυασμό του φολκλορικού στοιχείου με τις πρωτοποριακές τεχνικές σύνθεσης, αλλά και ερμηνείας. Μερικές από τις πιο γνωστές μαζούρκες είναι οι παρακάτω²⁴:

- Μαζούρκα σε Ντο δίεση ελάσσονα, Έργο 63, αρ. 3 [9]
- Μαζούρκα σε Φα ελάσσονα, Έργο 63, αρ. 2 [10]
- Μαζούρκα σε Φα μείζονα, Έργο 68, αρ. 3 [11]
- Μαζούρκα σε Λα ελάσσονα, Έργο 68, αρ. 2 [12]

Με το είδος αυτό ο συνθέτης ασχολήθηκε περί το διάστημα 1830- 1846 και μας προκαλεί αίσθηση ότι μερικές, όπως η 68, εκδόθηκε μετά το θάνατό του σε μία συλλογή, η οποία είχε γραφεί μεταξύ του 1827 και 1849. Ακόμα, χρειάζεται να αναφέρουμε ότι η μαζούρκα του Έργου 63 σε Ντο δίεση ελάσσονα γράφτηκε το 1846 και πρόκειται για τη θεωρούμενη από πολλούς ως κορυφαία. Επίσης σημαντικό είναι το γεγονός ότι έχει αφιερωθεί στην κόμισσα Κζοσνόβσκα.

²¹ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

²² Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

²³ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

²⁴ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.68/4.

Γενικά, παρατηρείται το ισοκράτημα στις μαζούρκες του Chopin, καθώς χρησιμοποιείται είτε για τη δόμηση μίας 4μετρης ή 8μετρης εισαγωγής πριν την είσοδο του βασικού θέματος (όπως για παράδειγμα: op. 6 αρ. 2 και 3, op. 7 αρ. 2a, op. 67 αρ.1 και op. 56 αρ.2 στη δε τελευταία ο ισοκράτης διατηρείται και κατά την έκθεση του κύριου θέματος), είτε και για τη δόμηση του μεσαίου τμήματος σε περιπτώσεις τριμερούς μορφής (op. 7 αρ.1, op. 17 αρ.4, op. 68 αρ.1).²⁵

Στην «κατηγορία» φολκλόρ συνθέσεις εντάσσονται και οι λεγόμενες «Πολωνέζες». Ως οργανικό κομμάτι εμφανίστηκε στις σουίτες κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα και κατόπιν στα έργα των Μπαχ, Χέντελ, Κουπρέν και Μότσαρτ. Τον 19^ο αιώνα οι Πολωνοί συνθέτες Μ. Κ. Ογκίνσκι και Κ. Λιπίνσκι έδωσαν στην Πολωνέζα έναν μεγαλόπρεπο χαρακτήρα εμβλητικού, ενώ ο Βέμπερ ανέπτυξε περαιτέρω το ρυθμικό στοιχείο και τον μελωδικό της πλούτο.²⁶ Το είδος αυτό ξεκινά για τον Chopin το 1817 και ξεχωρίζουν από τις υπάρχουσες λόγω του λαμπερού ύφους.

Η γνωστότερη σε εμάς Πολωνέζα είναι αυτή σε Ντο δίεση ελάσσονα, Έργο 26, Αρ.1 [4] η οποία θεωρείται ότι γράφτηκε μεταξύ 1834 -1835, έτος όπου ο συνθέτης ήταν περισσότερο δραστήριος²⁷. Πρόκειται για την πρώτη Πολωνέζα, η οποία λέγεται ότι συντέθηκε κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού του Chopin στη Γερμανία.

- Σκέρτσι

Πριν προχωρήσουμε στα σημαντικότερα έργα του Chopin, κρίνεται σημαντικό να αναφερθούμε στα τέσσερα Σκέρτσι. Το Σκέρτσο σε Φα ύφεση

²⁵ Αθανάσιος Τρικούπης, «Πιανιστικά Άπαντα του Fryderik Chopin. Σχόλια εκ των παρελειπομένων», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.68.

²⁶ Ηλεκτρονική πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317237>

²⁷ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 28, Σοπέν, Ρομαντικά Αριστουργήματα», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασιτίης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic classics, από: Orbis Publishing Limited, London 1993, σελ.28/4.

ελάσσονα, Έργο 31 [14]²⁸, που είναι το δεύτερο στη σειρά, συντέθηκε μεταξύ 1831 και 1842 (πιο συγκεκριμένα η έκδοσή του πραγματοποιήθηκε το 1837) και είναι το πιο αντιπροσωπευτικό του είδους. Πρόκειται για έργα που κάνουν χρήση ενός τρίσημου ρυθμού, αλλά δεν συγκλίνουν και τόσο με τα ευρέως γνωστά σκέρτσι του Μπετόβεν.²⁹

- Τα Πρελούδια

Με τον όρο πρελούδια αναφερόμαστε σε ένα από τα παλαιότερα είδη οργανικής μουσικής (έκανε την εμφάνισή του τον 15^ο αιώνα) που απευθύνεται σε πληκτροφόρα όργανα, παρόλα αυτά το συναντάμε και σε έργα που εκτελούνται με φλάουτο.³⁰ Η σημασία που έχει ένα πρελούδιο, συνδέεται άρρηκτα με τον εισαγωγικό χαρακτήρα, αλλά και με τον δεξιοτεχνικό χαρακτήρα και την ελεύθερη ρυθμική δομή. Παρά το γεγονός ότι έχουν εισαγωγικό χαρακτήρα, στην περίπτωση που ερευνούμε δεν εισάγουν τίποτα, αλλά «στέκονται» ως αυθύπαρκτα έργα.

Τα πρελούδια του Chopin έχουν σαν μοντέλο τα 24 Πρελούδια και Φούγκες του J.S. Bach, καθώς κινούνται σε ολόκληρο το τονικό φάσμα, μείζον και ελάσσον.³¹ Η μουσική του πιάνου του Chopin απεικονίζεται ορθότερα μέσα από τα πρελούδια του Έργου 28. Πρόκειται για την «τέλεια» συγχώνευση μορφής και ύφους³² ώστε να

²⁸ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 68, Σοπέν, Ρομαντική Ιδιοφυΐα», Μετάφραση: Δήμητρα Βενέτη, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Γλ. Επιμέλεια: Ράνια Αν. Νίκα, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic genius, από: Orbis Publishing Limited, London 1995, σελ.68/4.

²⁹ Πέτρος Βούβαρης, «Chopin, Beethoven και η αγωνία της επίδρασης», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.74.

³⁰ Νίκος Μαλιάρας, «Frédéric Chopin Πρελούδια για πιάνο, έργο 28. Ένας νεοκλασικισμός του 19^{ου} αιώνα ή μια ματιά στο μέλλον;», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.94.

³¹ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/10.

³² «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια:

εκφραστούν σε μεγάλο βαθμό τα συναισθήματά του. Είναι πρωταρχικά και κύρια μια ματιά στο μέλλον, αφού δημιουργεί ένα νέο μουσικό είδος³³. Ακόμα, θεωρείται κορυφαίο έργο στο συγκεκριμένο είδος, καθώς είναι ένα από τα κεντρικά δημιουργήματα της πιανιστικής φιλολογίας της πρώτης ρομαντικής περιόδου³⁴.

Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα θεωρούνται τα:

- το Πρελούδιο σε Σολ μείζονα [3], καθώς πρόκειται για ένα έργο βίαιο και ορμητικό.
- το Πρελούδιο σε Λα μείζονα [5], καθώς πρόκειται για ένα έργο σε μορφή βαλς, λόγω της ηρεμίας και της γαλήνης.
- το Πρελούδιο σε Μι ελάσσονα [4], καθώς πρόκειται για ένα έργο από τα πιο θλιμμένα που έχει γραφτεί από τον Chopin για πιάνο. Λέγεται ότι ο συνθέτης υπέστη νευρική κατάρρευση κατά την ολοκλήρωσή του.³⁵
- το Πρελούδιο της Βροχοσταλίδας [6], ονομάστηκε έτσι λόγω της επίμονης νότας Λα ύφεση μείζονα που παίζεται με το αριστερό χέρι και καθώς περνά στο δεξί, το τοπίο γίνεται πιο σκούρο και σκοταδιστικό.

Μια υποκατηγορία που εισάγεται σε αυτό το σημείο είναι τα έργα υπό την ονομασία Φαντασία. Πιο γνωστό έργο στην εν λόγω κατηγορία είναι το Impromptu σε Ντο δίεση ελάσσονα, Έργο 66 του 1835. Πρόκειται για έργο “salon” καθώς αναφέρεται

Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/10.

³³ Νίκος Μαλιάρας, «*Frédéric Chopin Πρελούδια για πιάνο, έργο 28. Ένας “νεοκλασικισμός” του 19^{ου} αιώνα ή μια ματιά στο μέλλον;*», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.98.

³⁴ Νίκος Μαλιάρας, «*Frédéric Chopin Πρελούδια για πιάνο, έργο 28. Ένας “νεοκλασικισμός” του 19^{ου} αιώνα ή μια ματιά στο μέλλον;*», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.94.

³⁵ «*ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση*», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/10.

στις συναθροίσεις φίλων. Το συγκεκριμένο έργο λέγεται ότι έμεινε για χρόνια αδημοσιοποίητο από τον Chopin, καθώς του θύμιζε κάποια άλλη μελωδία.³⁶

Άλλο έργο τέτοιου τύπου είναι το Φαντασία σε Φα ελάσσονα [13] το οποίο εναλλάσσει την ηρεμία με την παύση και το βρυχηθμό. Τώρα, ο συνθέτης επανεμφανίζει προηγούμενα μοτίβα, τα οποία και επανεπεξεργάζεται. Η μουσική ολοκληρώνεται δυναμικά σε μείζονα τονικότητα.³⁷

- Σονάτες και Μπαλάντες

Επόμενη σημαντική κατηγορία για το έργο του Chopin είναι τα έργα σε μορφή Σονάτας και Μπαλάντας. Πιο γνωστή από όλες τις Σονάτες για πιάνο είναι η παρακάτω και όπως λέγεται σε όλα τα βοηθητικά κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για να πραγματοποιηθεί η παρούσα εργασία, πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα νεανική σονάτα. Η σύνθεσή της συνέβη κατά το 1827. Ο Chopin βρίσκεται στο 17^ο έτος της ζωής του, στο Ωδείο της Βαρσοβίας, όταν ο θαυμασμός για τον δάσκαλό του Elsner, τον εμπνέει να του αφιερώσει αυτό το «μαθητικό» έργο. Δυστυχώς η σχέση αυτή δεν ήταν αμφίδρομη καθώς ο Elsner δεν έκρυβε το θαυμασμό του για το έργο του Bach. Η «Σονάτα σε Ντο ελάσσονα», λοιπόν, ήταν ένα από τα πρώτα έργα που θέλησε να εκδώσει ο συνθέτης ως άσημος καλλιτέχνης, η οποία κατάφερε να εκδοθεί το 1851, δύο χρόνια μετά το θάνατό του και διχάζει τους κριτικούς.³⁸ Σήμερα θεωρείται ένας ενδιαφέρον πειραματισμός καθώς δεν ακολουθεί τις νόρμες της σονάτας,

³⁶ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/4.

³⁷ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 68, Σοπέν, Ρομαντική Ιδιοφυΐα», Μετάφραση: Δήμητρα Βενέτη, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Γλ. Επιμέλεια: Ράνια Αν. Νίκα, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic genius, από: Orbis Publishing Limited, London 1995, σελ.68/11.

³⁸ «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 28, Σοπέν, Ρομαντικά Αριστουργήματα», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic classics, από: Orbis Publishing Limited, London 1993, σελ.28/4.

παραδειγματικά έχει τέσσερα μέρη. Το τρίτο είναι αυτό που συγκέντρωσε αρνητική κριτική, καθώς είναι σε χρόνο 5/4. Το υπόλοιπο έργο είναι εντυπωσιακό και ζωνφό.

Άλλη μία σπουδαία σονάτα που επίσης αφιερώνεται σε κάποιο πρόσωπο είναι αυτή σε Σι ελάσσονα, Έργο 58. Γράφτηκε για την Κόμισα ντε Περτουί το 1844 και εκδόθηκε την επόμενη χρονιά. Πρόκειται για μία συγκλονιστική μελωδία που την ακολουθεί γαλήνη και εν τέλει αγαλλίαση.

Επόμενο είδος με αντιπροσωπευτικά έργα είναι οι τέσσερις Μπαλάντες. Κατά τους κριτικούς πρόκειται για ένα από τα πιο αυθεντικά και φιλόδοξα έργα³⁹ του συνθέτη. Η ίδια η λέξη μας δηλώνει ότι πρόκειται για ένα είδος παραδοσιακού τύπου δραματικού ποιήματος ή τραγουδιού. Το Έργο 23 βρισκόταν υπό σύνθεση από το 1831 έως το 1835 και πρόκειται για ένα έργο που καθορίζει τη φόρμα. Η Μπαλάντα με αρ.2 σε Φα μείζονα, Έργο 38 ξεκίνησε το 1836 και ολοκληρώθηκε το 1839. Για την εν λόγω μπαλάντα τίθεται μια σειρά από προβλήματα όπως για παράδειγμα ότι υπήρχαν δύο εκδοχές αυτής.⁴⁰ Στην αρ.3 σε Λα ύφεση μείζονα κυριαρχεί ένα επίμονο μικρό ρεφρέν⁴¹ και τέλος στην αρ. 4 σε Φα ελάσσονα συνεχίζεται αυτό που είχε αρχίσει στην αρ.1, δηλαδή τρυφερότητα και έντονο συναίσθημα συγκίνησης.

- Νυχτερινά ή Νοκτούρνες

Το όνομα της κατηγορίας που ερευνούμε επί του παρόντος μας εντάσσει σε ένα πλαίσιο με ονειρικά σκηνικά, υπό το πρίσμα αυτό, είναι αποδεκτό να πούμε ότι η ονομασία είναι εύστοχη. Πρώτος στο είδος ήταν ο Ιρλανδός John Field, παρόλα αυτά οι εν λόγω συνθέσεις ανήκουν στα δημοφιλέστερα έργα του Chopin. Πρόκειται για

³⁹James Parakilas, *Ballads without words: Chopin and the Tradition of the Instrumental Ballade*, Amadeus Press, Portland [OR], 1992.

⁴⁰ Γιώργος Ζερβός «Μια συγκριτική μελέτη μεταξύ της πρώτης (opus 23) και της δεύτερης (opus 38) μπαλάντας για πιάνο του Chopin», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.127.

⁴¹ Γιώργος Ζερβός «Μια συγκριτική μελέτη μεταξύ της πρώτης (opus 23) και της δεύτερης (opus 38) μπαλάντας για πιάνο του Chopin», για το Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010, σελ.127.

έργα ρομαντικά στη διάθεση και χαριτωμένα στο ύφος και την εκτέλεση.⁴² Το μεγαλείο των έργων αυτού του είδους φαίνεται από τον συνδυασμό πάθους και μεγαλοπρέπειας, ύφος που σφραγίζεται από τον συνθέτη.

Δημοφιλή νυχτερινά έργα αποτελούν τα παρακάτω:

- Νυχτερινό σε Μι ύφεση μείζονα [12], πρόκειται για μία μελωδία γεμάτη γοητεία.
- Έργο 15, πρόκειται για τα τρία πιο δημοφιλή νυχτερινά όπου το έργο 13 παρουσιάζεται ως μία ζωγραφιά πεταλούδας, το έργο 14 ως πρότυπο κομψότητας και το 15^ο ως σπαρακτικό σε βαθμό να παρομοιαστεί με θρηνωδία κάποιου έρωτα.
- Νυχτερινό σε Σι μείζονα [1], πρόκειται για διακοσμημένη, ρέουσα μελωδία με συγκινητικό κεντρικό τμήμα που καταλήγει στην επανάληψη του αρχικού μέρους.
- Νυχτερινό σε Ντο δίεση ελάσσονα [2], πρόκειται για ένα έργο όπου το αριστερό χέρι πλάθει μια ιστορία ειρήνης, ενώ επέρχεται το τμήμα *appassionato* (φλογερές συγχορδίες). Το έργο καταλήγει να ολοκληρωθεί σε μείζονα τονικότητα.
- Νυχτερινό σε Σι μείζονα [3], πρόκειται για μία ρέουσα μελωδία που διακόπτεται από μια διακεκομμένη κεντέντσα, η οποία ολοκληρώνεται σε ελάσσονα τονικότητα.

Επόμενη κατηγορία στα σημαντικά είδη με τα οποία ασχολήθηκε ο Chopin, είναι τα έργα Βαλς.

- Τα Βαλς

«Η στάση του Σοπέν απέναντι στο Βαλς εμφανίζεται αμφίσημη. Έγραψε 18 Βαλς αλλά δημοσίευσε μόνο οκτώ και παρήγγειλε να καούν τα υπόλοιπα (το Βαλς αρ. 9 εντούτοις, διασώθηκε).»⁴³

⁴² «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/10.

Πιο διάσημα βαλς είναι τα παρακάτω⁴⁴:

- Βαλς σε Λα ελάσσονα ή Βαλς Μπριγιάν, στο οποίο ξεκαθαρίζονται οι νέες ιδέες σε μείζονα και ελάσσονα τονικότητα.
- Βαλς σε Φα μείζονα ή Βαλς της Γάτας, ιδιαίτερα ρυθμικό.
- Βαλς σε Λα ύφεση μείζονα, χαρακτηρίζεται ως συγκοπτόμενο ρυθμικό νανούρισμα.
- Βαλς σε Λα ύφεση μείζονα, πρόκειται για ένα έργο: απλό, χαλαρό και σύντομο.
- Βαλς σε Φα ελάσσονα, το πλέον μελαγχολικό.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν και άλλα διάσημα βαλς που μπορούμε να αναφέρουμε όπως το Βαλς του Ενός Λεπτού, τα οποία αν και δεν τον «κάλυπταν» στο άκουσμα, τον καθιέρωσαν.

⁴³ «*ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση*», Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992, σελ.3/4.

⁴⁴ «*ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 68, Σοπέν, Ρομαντική Ιδιοφυΐα*», Μετάφραση: Δήμητρα Βενέτη, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Γλ. Επιμέλεια: Ράνια Αν. Νίκα, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic genius, από: Orbis Publishing Limited, London 1995, σελ.68/10.

Γ. Επίλογος

Έχοντας πραγματοποιήσει ενδελεχή έρευνα για το ρεύμα του Ρομαντισμού και τον μεγάλο συνθέτη Frederik Chopin καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

- I. Ο Ρομαντισμός επηρέασε πολλούς από τους πιο γνωστούς, στις μέρες μας, συνθέτες.
- II. Ο Chopin ενασχολήθηκε με πολλά είδη μουσικής (παρά το γεγονός ότι είναι γνωστός για συγκεκριμένα πιανιστικά κονσέρτα).
- III. Η επιρροή που ασκήθηκε στον συνθέτη από τον Ρομαντισμό είναι μεγάλη, αλλά καθιερώνεται ως εκφραστής της περιόδου λόγω των βιωμάτων του και της πικρίας του για την Πολωνία. Ακόμα, η ασθένειά του γίνεται αφορμή για «μουσικά ξεσπάσματα».

Δ. Βιβιογραφία

A) Ηλεκτρονικές πηγές:

- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος «Wikipedia», «Ρομαντική Μουσική»:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος «Wikipedia», «Frederik Chopin»:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CF%81%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BA_%CE%A3%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BD
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος «Αντιφωνίες», «Φρεντερίκ Σοπέν. Ο μεγάλος Ρομαντικός»:
<http://www.antifonies.gr/%CF%86%CF%81%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BA-%CF%83%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BD-%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82/>
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος: «Λέξεις Μουσικής», «Ο Ρομαντισμός στη Μουσική»: http://lexeismousikis.blogspot.gr/2013/01/blog-post_8784.html
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος: «Σαν Σήμερα», «Φρεντερίκ Σοπέν»:
<http://www.sansimera.gr/biographies/403/237>

- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος εφημερίδας «Το Βήμα», «Σοπέν, ο κορυφαίος του Ρομαντισμού»: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=317235>
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος εφημερίδας «Χανιώτικα Νέα», «Σοπέν» <http://www.haniotika-nea.gr/o-sinthesis-freterik-sopen/>
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος «E-BOOK»: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/683/4523,20489/>
- Ηλεκτρονικός Ιστότοπος «Wikipedia», «Μουσικό Είδος»: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%82

Β) Βιβλία που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση εργασίας:

- Σημειώσεις της Ε. Λουκάκη για το μάθημα Ιστορία της Μουσικής (Α' Λυκείου).
- Löwy, M. - Sayre, R.: Εξέγερση και μελαγχολία. Ο ρομαντισμός στους αντίποδες της νεοτερικότητας. Μετάφρ. Δ. Καββαδία. "Εναλλακτικές Εκδόσεις", Αθ. 1999.
- Meyer H. Abrams, 1971. The Mirror and the Lamp : Romantic Theory and the Critical Tradition (Oxford University press).
- Γεώργιος Δρόσος, Φρειδερίκος Chopin: Η ζωή, το έργο, η εποχή του, εκδ. Αφοι Ζαχαρόπουλοι 1999.
- Συνέδριο με θέμα «Τρεις εποχές- Τέσσερις επέτειοι», Θεσσαλονίκη 26&27 Νοεμβρίου 2010,
- Γεώργιος Ν. Δρόσος, Φρειδερίκος Σοπέν. Η ζωή, το έργο, η εποχή του, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1999,
- Tadeusz A. Zielinski, Chopin. Sein Leben, sein Werk, seine Zeit, Schott, Mainz, 2008 (α' εκδ. 1993, στα πολωνικά).
- «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 3, Σοπέν, Η πιανιστική παράδοση» , Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Θάνος Κουμεντέρης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: Orbis Publishing Limited, London 1992.
- ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 28, Σοπέν, Ρομαντικά Αριστουργήματα» , Μετάφραση: Γιάννης Χαραλαμπίδης, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic classics, από: Orbis Publishing Limited, London 1993.
- ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 56, Σοπέν, Ρομαντικά Αριστουργήματα», Μετάφραση: Δήμητρα Βενέτη, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Γλ. Επιμέλεια: Ράνια Αν. Νίκα, Δ. Έκδοσης: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ,

Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic genius, από: Orbis Publishing Limited, London 1994.

- «ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Η κλασική Συλλογή 68, Σοπέν, Ρομαντική Ιδιοφυΐα», Μετάφραση: Δήμητρα Βενέτη, Επιμέλεια: Γιώργος Β. Μονεμβασίτης, Γλ. Επιμέλεια: Ράνια Αν. Νίκα, Δ. Έκδοση: Βασίλης Θυμιανός, Εκτ: ΑΦΟΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΕΠΕ, Πρωτότυπο: CHOPIN- romantic genius, από: Orbis Publishing Limited, London 1995, σελ.68/10
- James Parakilas, Ballads without words: Chopin and the Tradition of the Instrumental Ballade, Amadeus Press, Portland [OR], 1992.